

LADISLAV ČERYCH

21. května 2009 obdržel z rukou rektora VŠPJ medaili Vysoké školy polytechnické Jihlava „Stříbro Vysočiny“ za přínos k rozvoji profesního terciárního vzdělávání

ZÁKLADNÍ ŽIVOTOPISNÁ DATA

24. září 1925 – 9. srpna 2012

Rodina

Dětství a mládí prožil v České Skalici, prakticky až do svých 23 let.

Matka - Marie, rozená Bartoňová z Dobenína (její otec: Cyril Bartoň z Dobenína, známý náhodský průmyslník a mecenáš), otec - Ing. Jiří Čerych, textilní průmyslník v Jaroměři, vnuk Antonína Čerycha, původně starosty Nechanic, později známý podnikatel a průmyslník, manželka - Věra, roz. Tomsová (+ 1976); Dorotea, roz. Furth (+ 1993); od roku 2004: Catherine, roz. Soden.

Školy, vzdělání a diplomy

- obecná škola v České Skalici, střední škola (reálné gymnázium) v Náchodě
- 4 semestry na Vysoké škole obchodní v Praze
- 4 semestry na Univerzitě v Ženevě zakončené diplomem „licence es science sociales“ a později doktorátem ze sociologie
- Diplom evropských studií Evropské koleje v Brugách
- Doktor Honoris Causa ze švédské Univerzity Umea

Zaměstnání a hlavní činnosti

srpen 1948	odchod do emigrace
1948 – 1952	studia v Ženevě a na Evropské koleji v Brugách
1949 – 1952	spoluzakladatel a člen redakce měsíčníku Skutečnost
1952 – 1954	redaktor Rádia Svobodná Evropa

1954 – 1956	vedoucí malého rodinného podniku v Casablance, Maroko
1956 – 1962	assistant-profesor a vedoucí výzkumu na Evropské koleji, Bruggy
1962 – 1964	vedoucí výzkumu Atlantického institutu v Paříži
1964 – 1966	člen výzkumného týmu Mezinárodního institutu plánování vzdělávání (součást UNESCO)
1966 – 1973	„senior start member“ Organizace pro Hospodářskou Spolupráci a Rozvoj (OECD)
1973 – 1975	ředitel projektu Vzdělávání v programu „Evropa 2000“ vedeného Evropskou kulturní nadací
1975 – 1990	ředitel Evropského ústavu vzdělávání a sociální politiky v Paříži
1990 – 1994	poradce a člen pracovních týmů Evropské komise, OECD a Konference evropských rektorů
1994 – 2000	ředitel Střediska vzdělávací politiky při Pedagogické fakultě UK
2001	spolu s bratrem Jiřím daroval rodinnou vilu v České Skalici Nadaci Rozvoje Občanské Společnosti (NROS)
2001 – 2008	spoluúčast na organizaci seminářů v darované vile v České Skalici a vytvoření Fondu Čerych na podporu rozvoje občanské společnosti, místního a regionálního rozvoje a evropské spolupráce

Hlavní celoživotní zaměření a odborná specializace

- Problémy a rozvoj evropské spolupráce (včetně evropské politiky a otázek Evropské Unie)
- Problémy a reformy vysokého školství, především ve srovnávací perspektivě

VÝŇATKY Z TISKU A ROZHLASOVÝCH POŘADŮ

Český rozhlas – Paměť národa

Dr. Ladislav Čerych (1925) - Životopis

Projekt: Příběhy 20. století

Instituce: Post Bellum

Proč jsme odešli? Prostě jsme fundamentálně byli proti režimu. Nebyli jsme zatím obětmi. Nebyli jsme nuceni k odchodu. Ačkoliv by k tomu určitě došlo.“

Vila Čerych v České Skalici, která je dnes známá jako školící středisko pro neziskový sektor, má svoje jméno po místním průmyslníkovi. Jeho dědicové, synové Jiří a Ladislav Čerychové, ji roku 2001 darovali Nadaci NROS. **Ladislav Čerych**, starší z bratrů, se narodil v zámožné rodině místního průmyslníka. Jeho otec byl společníkem v relativně velké textilní továrně, která byla znárodněna již v říjnu 1945. Do obecné školy chodil Ladislav Čerych v České Skalici, na reálné gymnázium šel do okresního města Náchoda. Mezi jeho spolužáky tak patřil i o rok starší Josef Škvorecký. V roce 1948 dostal Ladislav Čerych štěstím povolení k výjezdu na studijní stáž, v srpnu tak legálně odjel do západního Německa. Dostudoval ve švýcarské Ženevě a na Evropské koleji v Bruggách, kde později i pracoval. Na začátku padesátých let pracoval dva roky v české redakci Rádia Svobodná Evropa v Mnichově. Od šedesátých let žil v Paříži, pracoval jako konzultant a výzkumný pracovník pro UNESCO a OECD a také jako ředitel malého výzkumného institutu. V devadesátých letech se vrátil do

českých zemí, nikdy se však do Prahy plně nepřestěhoval, vždy si nechával svou druhou rezidenci v Paříži. Podle intenzity závazků v Praze tak žije od devadesátých let střídavě v Praze i Paříži. Začal spolupracovat především s Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy. V roce 1994 stál při založení Střediska vzdělávací politiky PedF UK. Asi pět let byl jeho ředitelem. Byl také zástupcem České republiky ve vzdělávacím výboru OECD. Ladislav Čerych se též účastnil jednání o Středoevropské univerzitě v Praze mezi českou vládou a finančníkem Georgem Sorosem.

Přepis rozhlasového pořadu

Dr. Ladislav Čerych

- narozen 24. září 1925 v Trutnově
- pochází ze zámožné rodiny průmyslníka z České Skalice
- studium na gymnáziu v Náchodě
- emigrace v srpnu 1948
- dva roky žil v Mnichově, spoluzakládal českou redakci Rádia Svobodná Evropa s Pavlem Tigridem
- jako výzkumný pracovník a konzultant se zabýval evropskou spoluprací, zejména na úrovni vzdělávání a vysokého školství
- pracoval na Evropské koleji v Bruggách, UNESCO, OECD a Atlantickém institutu v Paříži
- spoluzakladatel Středoevropské univerzity v Praze
- spolu s bratrem Jiřím věnovali v roce 2001 rodnou vilu v České Skalici Nadaci rozvoje občanské společnosti (NROS)
- žije střídavě v Praze a Paříži

Vila Čerych v České Skalici, která je dnes známá jako školící středisko pro neziskový sektor, patří Nadaci pro rozvoj občanské společnosti (NROS). Svoje jméno má po místním zámožném průmyslníkovi a jeho rodině, která ji nechala ve dvacátých letech 20. století vybudovat. Její dědicové, synové Jiří a Ladislav Čerychové, po hmotné stránce oba již zabezpečeni, ji roku 2001 darovali právě Nadaci NROS. Otec Ladislava Čerycha byl společníkem v relativně velké textilní továrně, která byla znárodněna již v říjnu 1945.

Ladislav Čerych, starší z obou bratrů, chodil do obecné školy v České Skalici, poté šel na reálné gymnázium do okresního města Náchoda. Mezi jeho spolužáky tak patřil i o rok starší Josef Škvorecký. Na dotaz, jak on sám vnímal náladu dní okolo osvobození a zda její zachycení v románu Zbabělci odpovídá realitě, Ladislav Čerych odpovídá, že k žádnému zásadnímu zkeslování nedošlo. Prý možná ve skutečnosti nemuseli být střety s Němci tak dramatické. „*Vystupuji dokonce v úplně vedlejší roli v těch Zbabělcích. Pod jménem Šeproň či Šoproň. Nepatřil jsem totiž k té partě, co hrála jazz. ... Možná jsem to neprožíval tak dramaticky, jak to popsal Josef Škvorecký, ale to je jen můj osobní dojem,*“ dodává k tomu Ladislav Čerych.

Odchod do exilu

V srpnu 1948 odešel do zahraničí. Nikdy nepochyboval o tom, že je nutné utéct a že se pravděpodobně už nikdy do Československa nepodívá.

„Na rozdíl od mnoha jiných lidí já jsem si vůbec nekladl otázku, pro mě nebylo problémem rozhodování zda zůstat, nebo nezůstat. Mně bylo jasné, že musím odejít. Když jsem potom odcházel v srpnu 1948, tak jsem odcházel, aniž bych doufal nebo předpokládal, že se někdy vrátím. Pokud se vrátím, tak to bude za mnoho a mnoho let, rozhodně jsem nepočítal s tím, že by během několika let

mohlo dojít k obratu a tím pádem k mému návratu. Ten návrat přišel až v roce 1989. Ani tenkrát jsem si já sto procentně neuvědomoval, že se nějakým způsobem definitivně vrátím.“

Přihlásil se ke studijnímu pobytu v zahraničí – stáži v Británii, která byla podporována sdružením na podporu OSN (pamětník si již není jistý, jaký mělo sdružení přesný název). Toto sdružení mělo vzniknout pod patronací ministra zahraničí Jana Masaryka.

„Jak jsem odešel z Československa, tak to byla trochu náhoda. Já jsem nepřecházel hranice. To byly asi čtyři měsíce po únoru a tenkrát byl ještě na ministerstvech poměrně zmatek. Já jsem měl účast na programu, který se jmenoval podpora OSN, nevím už jak se jmenoval česky. Předsedou tohoto programu – organizace byl Jan Masaryk. Jan Masaryk v roce 1947 pozval do Československa dva nebo tři studenty z Anglie, aby strávili asi měsíc nebo dva v československých rodinách. Na revanš ta anglická pobočka pozvala dva nebo tři studenty z Československa, aby strávili měsíc v Británii.“

Přihlásil se, a aniž by v to nějak doufal, byl vybrán. Pak se dozvěděl, že měl veliké štěstí, protože skoro nikdo o tomto programu nevěděl, a ze tří zájemců vybrali dva. Přestože již bylo po komunistickém převratu, kupodivu dostal veškerá povolení od úřadů.

„To bylo už po únoru. Ten komunistický převrat nebyl ještě proveden do detailů. Na různých ministerstvech, pokud jste nebyl nějak politicky známý, jako byli předsedové stran či předsedové nekomunistických studentských spolků, což nebyl můj případ, tak se na to nikdo nedíval. Žádnou protekci jsem neměl, nikoho jsem nemusel upláct. Horší to měli o rok později moji rodiče. Ti už museli odcházet, jak se říkalo, přes kopečky. To znamená přes Šumavu, měli nějakého paséra (převaděče), který je převáděl.“

Odjel tak legálně v srpnu 1948 vlakem do západního Německa. Do Británie již nejel, využil toho, že jeho mladší bratr byl již nějakou dobu ve Švýcarsku na léčení svého astmatu. *„Proč jsme odešli? Prostě jsme fundamentálně byli proti režimu. Nebyli jsme zatím oběťmi. Nebyli jsme nuceni k odchodu. Ačkoliv by k tomu určitě došlo. Moje rodina byla spíš z těch vyšších kapitalistických vrstev a všichni, kteří byli z těchto vrstev, na to dřív nebo později doplatili.“*

Svobodná Evropa a Skutečnost

Podařilo se mu domluvit uznání zkoušek z Prahy na Ženevské univerzitě. Po ukončení studia v Ženevě pokračoval Ladislav Čerych ve studiu na Evropské koleji v Bruggách, patřil mezi zcela první ročník studentů Evropské koleje. V Ženevě dostal diplom Licence es sciences sociales, později si na Ženevské univerzitě udělal i doktorát ze sociologie (1959). Na Ženevské univerzitě v té době studovalo několik mladých Čechů i Slováků, kteří stáli za založením exilové revue Skutečnost. Mezi hlavní spoluzakladatele patřili také Petr Hrubý a pozdější profesor na univerzitě v Pittsburgu Zdeněk Suda. Skutečnost vycházela v letech 1949–1953, od roku 1951 se její vydávání přesunulo do Londýna. Někdy v této době se Ladislav Čerych seznámil i s Pavlem Tigridem, který ho vyzval, aby šel pracovat do nově vzniklé české redakce Rádia Svobodná Evropa v Mnichově.

„Tigrid byl ředitelem československé sekce. Svobodná Evropa začala vysílat v roce 1951. On už určitý okamžik před tím sháněl lidi pro tu redakci. Přišel také na Skutečnost, kterou jsme tenkrát vydávali. Jelikož jsem předtím byl rok v té Evropské koleji, tak mě skoro automaticky, ne hned od začátku, ale za dva za tři měsíce mě pověřil přípravou programu, který nějak souvisel s evropskou spoluprací. Ty programy se jmenovaly: ‚Evropa bez železné opony‘ nebo něco takového. To byla moje práce. A v rámci těch programů jsem jezdil na různé evropské konference hlavně do Štrasburku. To byly hlavně konference pořádané Radou Evropy, protože žádné jiné organizace tehdy neexistovaly.“

Po jeho mnichovské epizodě, která trvala dva roky, žil v padesátých letech zhruba tři roky v Maroku, kde pomáhal svému otci v podnikání. Od roku 1956 žil opět v Bruggách, tentokrát již ne jako student, ale jako zaměstnanec – vědecký pracovník Evropské koleje. Do Ženevy jen dojížděl, aby dokončil doktorát. Svůj předchozí pobyt v Maroku využil při jeho vypracování, téma se totiž věnovalo sociologickému pohledu na probíhající dekolonizaci Maroka.

Po úspěšné obhajobě doktorátu se nadále věnoval dvěma základním doménám svého pedagogického a vědeckého života. *„Moje dva hlavní zájmy a také moje dvě hlavní zaměstnání se do určité míry často překrývaly, někdy méně, někdy více. Na jedné straně to byla problematika evropské integrace a na druhé straně problémy vysokého školství. Nebyly to problémy pedagogie vysokého školství, ani ne zvláštních sektorů vysokého školství, jako je studium medicíny nebo práva, ale spíše všeobecnější otázky, jako je financování vysokého školství, struktura vysokého školství a tak podobně.“*

Mezinárodní organizace

Těmto dvěma oblastem se během svého života věnuje jako konzultant či vědecký pracovník pro různé zaměstnavatele, ať to bylo UNESCO, OECD či Atlantický institut v Paříži, od poloviny sedmdesátých let se stal ředitelem jednoho malého institutu. *„Mým hlavním zaměstnavatelem byly skoro vždycky mezinárodní organizace. Někdy veliké organizace jako UNESCO, někdy docela malé jako například Evropská kolej. V rámci těchto různých zaměstnání, jsem se stal ředitelem malého výzkumného institutu v Paříži, který se jmenoval European Institute of Education and Social Policy (Evropský institut vzdělávání a sociální politiky).“*

V roce 1968 žil již Ladislav Čerych v Paříži, ale do Brugg stále dojížděl, byl neustále v kontaktu se studenty, vedl zde totiž seminář. Nepokoje ve Francii v květnu 1968 tak vnímal bezprostředně z vlastní zkušenosti, přestože s nimi nijak nesympatizoval. Samozřejmě se zajímal i o to, co se děje v Československu, o pražské jaro. Měl tak možnost porovnat oba politické procesy.

„Už na jaře 1968 mohli lidé z Československa snadněji přijet. Mohli přijet i moji známí, moji bývalí spolužáci nebo příbuzní mojí manželky. Oni přijeli do Paříže a najednou zjistili, že tam ti studenti stavějí barikády, bojují proti něčemu. Ten protiklad nastal, že ti lidé, kteří přijížděli z Prahy, chtěli oslavovat demokracii a svobodu v tom tradičním slova smyslu. A tady se najednou setkávali s barikádami, na kterých se hovořilo o maoismu a podobně... To byl ten protiklad. Ty studentské demonstrace, aspoň tenkrát se mi to tak jevilo, já jsem byl pod dojmem toho pražského jara a současně i v protimluvném vývoji mezi těmi západními studenty. To jsem prožíval i během těch následujících dvou let.“

Návrat do Československa

V devadesátých letech se vrátil do českých zemí, nikdy se však do Prahy plně nepřestěhoval, vždy si nechával svou druhou rezidenci v Paříži. Podle intenzity závazků v Praze tak žije od devadesátých let střídavě v Praze a Paříži. Začal spolupracovat především s Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy. V roce 1994 stál při založení Střediska vzdělávací politiky PedF UK. Asi pět let byl jeho ředitelem. Byl také zástupcem České republiky ve vzdělávacím výboru OECD.

Ladislav Čerych se také v pozadí účastnil jednání o Středoevropské univerzitě v Praze mezi českou vládou a finančníkem Georgem Sorošem. Nikdy se nevěnoval Středoevropské univerzitě na plný úvazek, ale byl členem tříčlenného přípravného „steering committee“ – řídicího výboru ve složení: Ladislav Čerych, Jiří Musil a Newton-Smith. S přestěhováním univerzity do Budapešti se ze všech závazků ke Středoevropské univerzitě vyvázal. Významným důvodem byly také zdravotní problémy jeho druhé manželky. Po její smrti se potřetí oženil, jeho nynější manželka je Američanka. *„Nejsem žádný velký nacionalista. Již rodiče mne vedli ke studiu jazyků a od emigrace jsem vždy žil ve*

vícejazyčném prostředí.“ Ladislav Čerych samozřejmě velmi lituje krátkozrakého rozhodnutí tehdejší české vlády nepodpořit Středoevropskou univerzitu, aby nadále působila v Praze.

Životní krédo

„Životní krédo? To souvisí do velké míry s mým politickým krédem. To politické krédo je určitý odpor k nacionalismu, podpora nadnárodní spolupráce.“

Zpracoval Hynek Moravec

Náchodský zpravodaj, Leden 2009

O další osobnosti Zbabělecké generace

Po Josefu Škvoreckém a Jaroslavu Celbovi bude v tentokrát řeč o Ladislavu Čerychovi. Narodil se v Trutnově (1925), dětství a dospívání prožil v České Skalici, maturoval v Náchodě, ve Zbabělcích vystupuje jako Šerpoň a po Vítězném únoru se odebral do světa.

V Ženevě spoluzaložil první významný emigrantský časopis SKUTEČNOST (1949/53). Většinu redaktorů Skutečnosti včetně Čerycha převzal Pavel Tigríd do Radia Svobodná Evropa. Čerych pak pracoval a řediteloval v celé řadě mezinárodních organizací působících v oblasti evropské spolupráce a vzdělávání.

Hned po Listopadu dal své odborné síly a vysokou kvalifikaci k dispozici naší demokratizující se společnosti. V letech 1994–2000 vedl Středisko vzdělávací politiky při Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Účastnil se aktivně havlovského FORA 2000. Stál při vzniku Středoevropské univerzity.

Přispěl i k duchovní kultivaci rodného kraje. Jako jeho děd Cyril Bartoň Dobenín je i on mecenášem. S bratrem Jiřím darovali Nadaci Rozvoje občanské společností skalickou VILU ČERYCH.

Lze sledovat jednu akci stíhající druhou, která probíhá pod střechou tohoto stavebního skvostu (architekt Otakar Novotný, s nádhernou a památkově chráněnou zahradou).

A stejně jako tomu bylo u Škvoreckého a Celby, položme si i u Čerycha otázku: proč o něm píšeme právě dnes? Nedávno totiž vyšel sborník s výběrem statí z revue SKUTEČNOST, ve které hrál Čerych významnou roli. Veleknih o 648 stránkách. Připravil ji Vilém Prečan, ten nejpovolanější, a nazval ji HLUBOKÁ STOPA. Jako třetí svazek edice „Dokumentace čs. Exilu 1948–1989“, vydávané Čs. dokumentačním střediskem v Praze.

V úvodu Prečan sděluje, že impulsem k tomuto dílu bylo mu setkání se dvěma zakladateli Skutečnosti, Ladislavem Čerychem a Zdeňkem Sudou (životními přáteli). Prečan dále konstatuje, že tato revue je „jedním z velkých činů pouňorového exilu, možná vůbec největším dílem rané fáze československé emigrace atomového věku“, a že Pavel Tigríd byl svým Svědectvím „v jistém smyslu pokračovatelem Skutečnosti“. Uspořádání sborníku je tematické: situace uprchlíků a úkoly exilu; česko-německé vztah a odsun sudetských Němců (úloha Benešova); Únor; T. G. Masaryk; Československo současné a budoucí; SSSR; Spolková republika Německo; sjednocení Evropy; demokracie a totalitarismus; kultura; ad. Včleněny příspěvky Peroutkovy, Tigrídovy a celé plejády dalších. Čerychovy články edici spoluvádějí a prostupují některými tematickými oddíly.

Při vzniku Skutečnosti bylo mu třiatdvacet, z redaktorů byl nejmladší. Už tehdy plně zaujat vizí jednotné Evropy. O naplňování této vize nepřestává usilovat po celou svůj život. Hlavně se však po Listopadu zasloužil o navazování a rozvíjení vztahů českých vysokých škol s vysokými školami na Západě. Činil tak za pomoci Evropské unie a prostřednictvím jejích programů Erasmus, Tempus a Leonardo.

Pavel Kosatík s ním vedl velký životopisný rozhovor a nazval jej „Padesát let práce pro Evropu“ otištěno v knize rozhovorů s význačnými pouňorovými exulanty ROZCHOD 1948, vydala Univerzita Karlova 2006).

Ladislav Čerych je jedním z velice se zaslouživších, příslušníků náchodské zbabělecké generace.

(Boris Mědílek)

Kdo byl kdo ve Škvoreckého zbabělcích, Náchodský zpravodaj červen 2006

Škvorecký do díla přiřadil i synky z náhodských rodin nejzámožnějších. *Láďa Šerpoňů* je Ladislav Čerych (maturoval 1944) z továrnické rodiny Bartoňů, v knize je srovnáván s *René Poznerem*. *Láďa Šerpoňů byl taky milionář, ale jak to byl prima člověk proti Renému. (...) René byl vůl a vejtaha* (s. 118). K němu snad byl „vzorem“ Jaromír (Jáša) Kudrnáč (maturoval 1941, zemřel prý v Brazílii), syn majitele gumárenského podniku. *Starého Poznera určitě zavřou (...) on se moc zkompromitoval* (s. 118), píše se v knize v souvislosti s *Poznerovic Blankou, která vždycky jezdila do gymplu v autě a se šoférem, (...) je hysterická (...) prohání panskou a služky* (s. 117).

(AF)